

**В.О. ІВАНЧЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент, докторант**

Організаційно-економічні особливості функціонування підприємництва в сільському господарстві

Мета статті - розкрити основні організаційно-економічні особливості функціонування підприємництва в сільському господарстві у сучасних умовах.

Методика дослідження. Використано діалектичні методи наукового пізнання формування підприємництва в сільському господарстві, насамперед аналіз та синтез. Також для характеристики діяльності господарюючих суб'єктів у сільському господарстві застосовано емпіричні методи пізнання, такі як опис, вимірювання та порівняння. Для аналізу впливу показників діяльності підприємництва на економіку використано моделювання та кореляційно-регресійний методи.

Результати дослідження. У процесі вивчення питань функціонування підприємництва в сільському господарстві встановлено, що на сьогодні в цьому секторі економіки України створено потужні підприємницькі формування різних форм власності. Виробництво сільськогосподарської продукції такими підприємницькими структурами забезпечує різноплановість розвитку економіки країни з урахуванням можливостей розвитку державної, колективної та приватної власності. Разом із тим перед підприємництвом у сільському господарстві виникло ряд проблем, що спричиняють зменшення постачання сировини, засобів захисту рослин, запасних частин та інших засобів виробництва, скорочення оборотних активів та збільшення кількості людського капіталу. Така ситуація спонукає до переорієнтації сільськогосподарського виробництва. Однією з перспективних моделей подальшого розвитку підприємництва в сільському господарстві може бути створення нових невеликих господарюючих суб'єктів та переорієнтація функціонуючих на виробництво екологічно чистої продукції з реалізацією останньої на внутрішньому ринку.

Елементи наукової новизни. Розкрито основні організаційно-економічні особливості функціонування підприємництва в сільському господарстві та запропоновано методичний підхід до аналізу залежності показників економіки країни від показників діяльності підприємництва. При цьому така залежність встановлена лише за матеріалами аналізу показників одного із секторів економіки. Висвітлено моделі залежностей ВВП від рівня соціально-економічного розвитку підприємництва аграрного сектору економіки.

Практична значущість. Методичний підхід доцільно застосовувати як базу аналізу динаміки показників господарювання підприємництва в сільському господарстві, відповідно до статистичної звітності підприємств та макропоказників економіки країни. Табл.: 3. Рис.: 5. Бібліогр.: 21.

Ключові слова: підприємництво сільського господарства; фермерські господарства; сільськогосподарські підприємства; фізичні особи-підприємці; формування підприємництва; розвиток підприємництва.

Іванченко Віталій Олександрович - кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: Ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Постановка проблеми. Одним із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності усіх суб'єктів господарювання, виокремлюється валовий внутрішній продукт (ВВП). Близько 25 % ВВП України формується саме сільським господарством. Функціонування сільського господарства й формування продовольчої безпеки країни та її сталого розвитку забезпечує підприємництво різних форм власності. Саме дослідження організаційно-економічних особливостей функціону-

вання підприємництва в сільському господарстві та його вплив на економіку країни надасть можливість вирішити деякі питання стратегічного планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теза, за якою підприємництво виступає головною рушійною силою розвитку економіки - не нова (He, S., Lu, J., Qian, H. (2019)). На сьогодні в науковій спільноті емпіричні дослідження у своїй більшості характеризують вплив різних факторів на розвиток підприємництва. Основними серед яких є вплив освіти на підприємництво - Alaref, J., Brodmann, S., (2020), Ahmed, T., Chandran, V. (2020), Lee, S. M., Chang, D., &

Lim, S. B. (2005); вплив суспільства - Rawhouser, H., Cummings, M., & Newbert, S. L. (2019), Chowdhury, F., Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2019); вплив інституцій - Urbano, D., Aparicio, S., & Audretsch, D. (2019), Fuentelsaz, L., González, C., & Maicas, J. P. (2019) та вплив економіки на підприємництво. Проте досліджень впливу підприємництва на економіку країни та аналізу впливу підприємництва сільського господарства зокрема виявляється недостатньо. Ряд досліджень було проведено фахівцями Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», а саме: Ю. Лупенком стосовно дослідження аграрної економіки та її залежності від розвитку підприємництва [7, 8], М. Маліком та О. Шпикуляком стосовно розвитку підприємництва в сільському господарстві [9, 13]. Більшість дослідників звертає увагу лише на одну форму власності в сукупності підприємницьких структур сільського господарства, при цьому увесь спектр підприємництва не досліджується. Тому питання функціонування підприємництва в сільському господарстві, незважаючи на різні форми власності та його вплив на економіку України, не розкриті та потребують ґрунтовних досліджень.

Мета статті - розкрити основні організаційно-економічні особливості функціонування підприємництва в сільському господарстві у сучасних умовах.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність методів наукового пізнання показників функціонування підприємництва в сільському господарстві, насамперед аналіз та синтез. Також для характеристики діяльності господарюючих суб'єктів у сільському господарстві було застосовано емпіричні методи пізнання, такі як опис, вимірювання та порівняння. Для аналізу впливу показників діяльності підприємництва на економіку використано моделювання та кореляційно-регресійний методи.

Виклад основних результатів дослідження. Дослідження сучасного стану і умов розвитку підприємництва в сільському господарстві потрібно розпочати із характеристики суб'єктів господарювання, що тут працюють. Відповідно до Господарського кодексу України, суб'єктами господарювання ви-

знаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [2, ст. 55]).

Суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації - юридичні особи, державні, комунальні та інші підприємства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність;

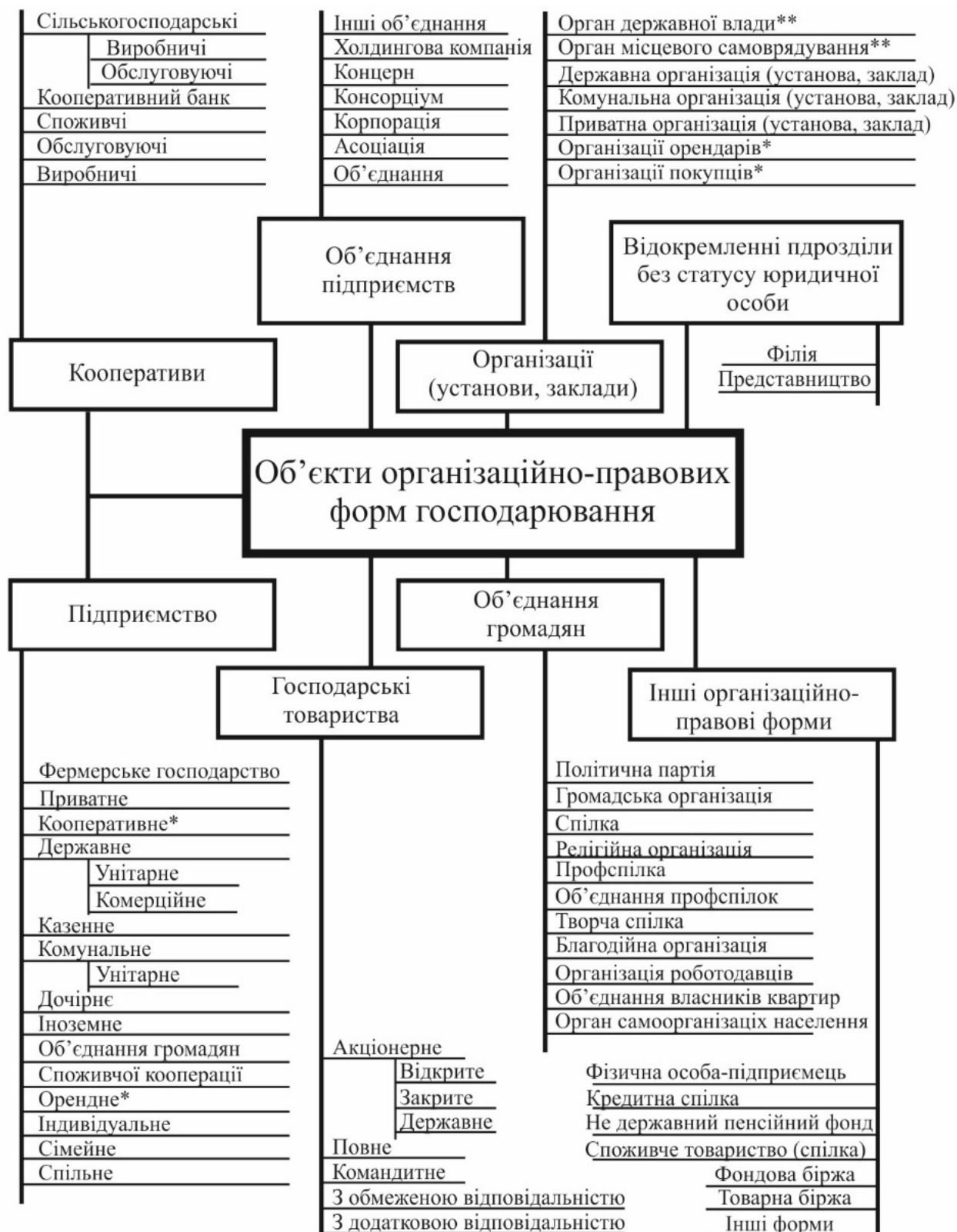
2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Відповідно, господарська діяльність може здійснюватися з метою одержання прибутку і без неї. Вся господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями [2, ст. 3]. Уся діяльність, що здійснюється без мети отримання прибутку, не є підприємництвом і в цьому дослідженні розглядатися не буде.

За іншою статтею Господарського кодексу, підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2, ст. 42].

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця [2, ст. 45]. За державним класифікатором організаційно-правових форм господарювання [6] в Україні підприємництво може бути реалізовано за одним із видів (рис. 1).

За організаційно-економічною формою підприємництво може бути представлено фірмою, або компанією [1]. Фірма - це підприємство, організація, установа, яка здійснює господарську діяльність з метою отримання прибутку. Фірмою можуть бути представлені фізичні особи-підприємці та їх об'єднання, а компанія - це асоціація підприємств, що функціонує на принципах партнерства, корпорації або інших формах організації бізнесу.

*чинним законодавством не передбачається створення та реєстрація нових об'єктів за цією формою

**не є суб'єктом господарювання

Рис. 1. Перелік форм господарювання за організаційно-правовою формою

Джерело: Наведено за матеріалами [6].

Відповідно, усіх господарюючих суб'єктів, які працюють у сільському господарстві та виробляють сільськогосподарську

продукцію для отримання прибутку, доцільно досліджувати як загальну категорію «підприємництво». Тому до складу підприємниць-

тва сільського господарства відносимо всіх юридичних осіб, таких як підприємства незалежно від форми власності чи організаційно-правової форми, фермерські господарства, різноманітні виробничі об'єднання, кооперативи тощо. Також до складу підприємства сільського господарства доцільно віднести фізичних осіб-підприємців та домогосподарств населення, що реалізують продукцію із метою отримання прибутку.

За матеріалами Державної служби статистики України, в сільському господарстві у 2018 р. працювало близько 75 000 одиниць суб'єктів господарювання. Серед цих окремими групами можна виділити фермерські господарства, фізичних осіб-підприємців та сільськогосподарські підприємства (рис. 2).

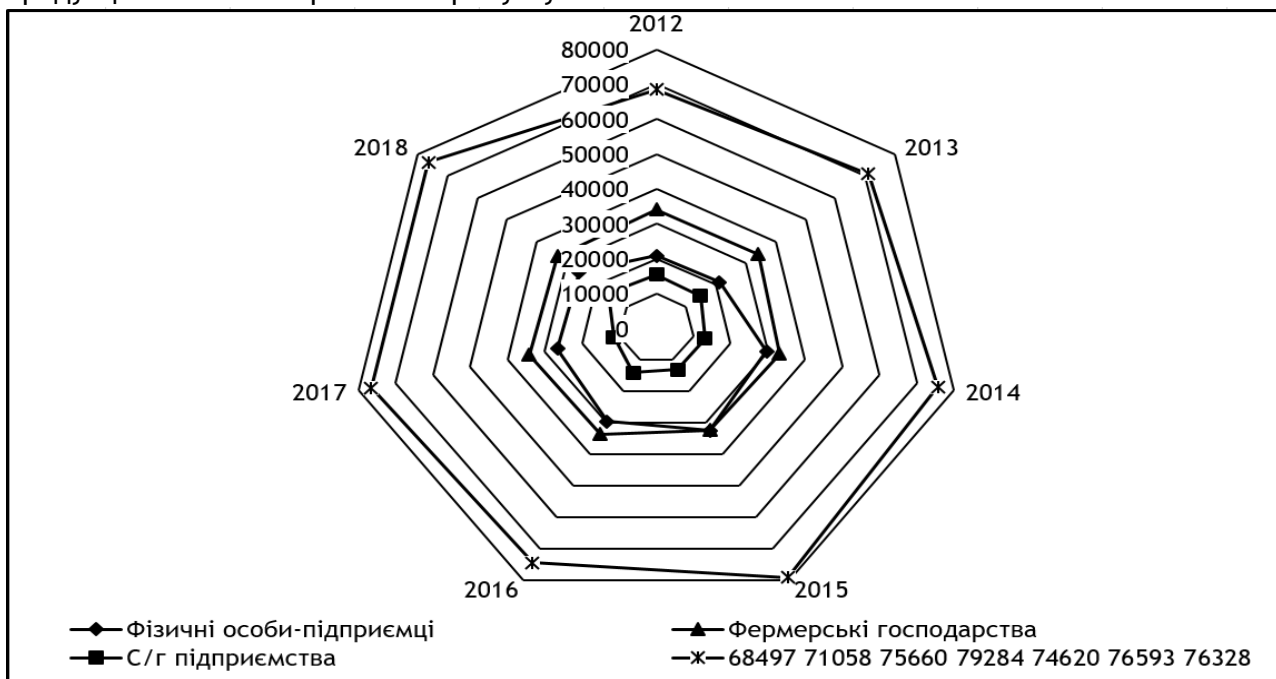

Рис. 2. Кількість суб'єктів господарювання, що працюють у сільському господарстві

Джерело: Наведено за матеріалами [5, 11].

За останні десять років кількість підприємців у сільському господарстві постійно збільшувалася та нарощувала свій потенціал. Відповідно й уся діяльність підприємництва в сільському господарстві залежить від їх забезпечення земельними ресурсами. За законодавством України, основними джерелами земельних ресурсів є землі сільськогосподарського призначення - це землі, надані господарюючим суб'єктам для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей [4].

До земель сільськогосподарського призначення належать:

- сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

- несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

Загальний земельний банк України сформований землями державної, комунальної та приватної власності, яка може передаватися у власність та надаватися у користування (оренда, суборенда та емфітевзис) [4]:

- а) громадянам - для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства;

- б) сільськогосподарським підприємствам - для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

- в) фермерським господарствам - для ведення фермерського господарства.

За період 2000-2017 рр. загальна площа сільськогосподарських угідь майже не змінилася та коливається на рівні 41 млн га.

У структурі посівних площ спостерігається постійне зниження посівів кормових культур на 2-5 % кожного року порівняно з попереднім періодом. Також відзначається ріст обсягів посівів технічних культур, що

відбувається в основному за рахунок суттєвого збільшення площ ріпаку, соняшнику та цукрового буряку.

У загальній кількості посівних площ більше половини становлять культури зернові та зернобобові, а їхні обсяги майже не змінні - 53-54 % у загальній кількості починаючи з 2014 р. (табл. 1).

1. Структура посівних площ сільськогосподарських культур, % до загальної кількості

Показник	Рік							
	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Сільськогосподарські культури	100	100	100	100	100	100	100	100
Культури зернові та зернобобові	50,2	57,6	56	54,3	54,8	53,3	53	53,6
озимі	46,3	48,6	52,4	48,5	53,6	49,8	49,5	50,2
ярі	53,7	51,4	47,6	51,5	46,4	50,2	50,5	49,8
Культури технічні	15,4	20,2	27,1	31	31	32,8	33,6	33,4
У тому числі:								
соняшник	70,3	71,2	62,7	62,3	61,1	68,6	65,2	66
соя	1,6	8,3	14,7	21,4	25,8	21,1	21,6	18,5
ріпак і кольза	5,1	3,9	12,4	10,5	8,2	5,1	8,5	11,2
Картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	8,4	7,8	7,3	7	6,8	6,8	6,7	6,6
Культури кормові	26	14,4	9,6	7,7	7,4	7,1	6,7	6,4

Джерело: Наведено за матеріалами [11, 12].

Кожен представник підприємства в сільському господарстві вибирає свою стратегію використання земельних ресурсів та формує земельний банк таким чином, щоб забезпечити стабільну та прибуткову діяльність.

Завдяки цьому земельному банку на сьогодні усі суб'єкти господарювання в сільському господарстві виробляють продукції на понад 250 млрд грн (у цінах 2010 р.) [12]. Майже половину всього виробництва забез-

печують фізичні особи-підприємці, обсяг виробництва яких майже не змінився протягом 18 років та коливається в межах 100 млн грн (рис. 3). Інші обсяги виробництва показують сільськогосподарські підприємства, що наростили його майже вдвічі за період 2000-2018 рр. У зв'язку з цим обсяги виробництва продукції сільського господарства в перерахунку на одну особу постійно збільшувалися і на сьогодні перевищують 6000 грн у цінах 2010 р.

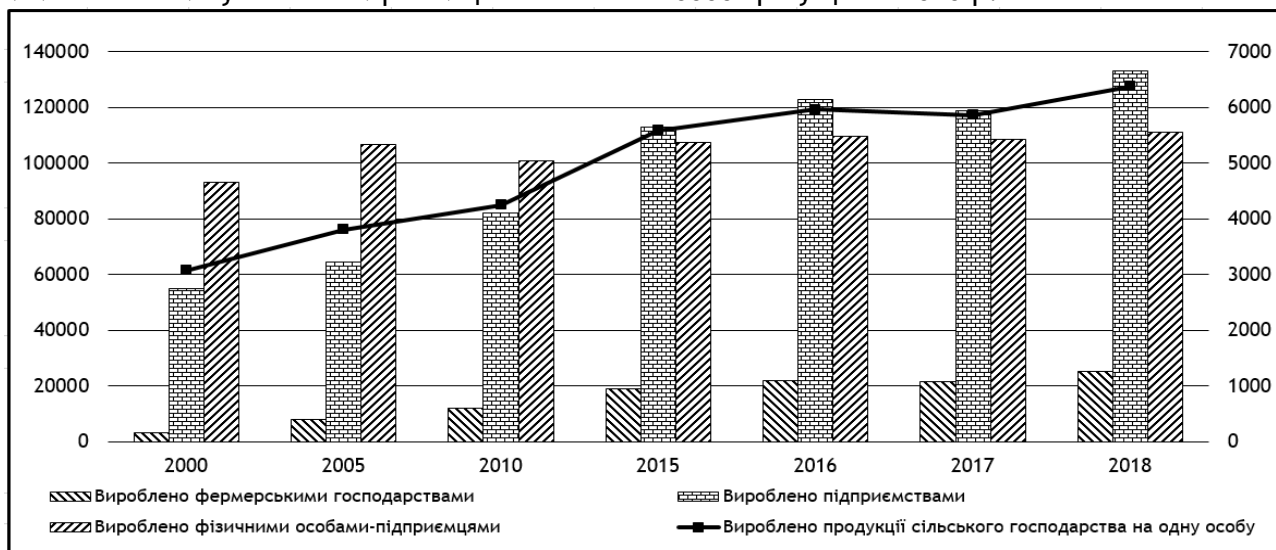

Рис. 3. Обсяги виробництва продукції сільського господарства усіма суб'єктами господарювання, що працюють в сільському господарстві

Джерело: Наведено за матеріалами [5, 11].

Іншим показником ефективної роботи сільськогосподарських підприємств слугує рівень отриманого чистого прибутку та рентабельності їх виробництва. Хоча рівень рен-

табельності постійно знижується, проте у 2018 р. він перевищив 13 %, що свідчить про чистий прибуток 13 копійок від кожної гривні, витраченої на виробництво (табл. 2).

2. Основні фінансові показники діяльності сільськогосподарських підприємств за період 2010-2018 рр.

Показник	Рік					
	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	17320,5	21495,9	101996,1	90122,1	68606,5	67170,8
Підприємства, які одержали збиток до оподаткування, % до загальної кількості	30,2	15,2	11,0	11,6	13,2	13,3
Чистий прибуток (збиток), млн грн	17253,6	21413,4	101912,2	89816,3	68276,8	66878,1
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	9,3	30,4	25,6	16,5	13,5

Джерело: Наведено за матеріалами [5, 11].

Також спостерігається незначна кількість сільськогосподарських підприємств, що отримали збиток за операційний період. Так, із 2015 р. згаданий показник знаходиться в межах 11-13 %. Переважно це зумовлено менеджментом підприємства та погодними умовами, що склалися в регіонах вирощування продукції.

За матеріалами державної статистики, підприємництво сільського господарства виробляє майже в 4 рази більше продукції рослинництва, ніж тваринництва. Порівняно з 1995 р. виробництво продукції рослинництва збільшилося майже на 50 %, при цьому обсяги виробництва продукції тваринництва дещо зменшилися (рис. 4).

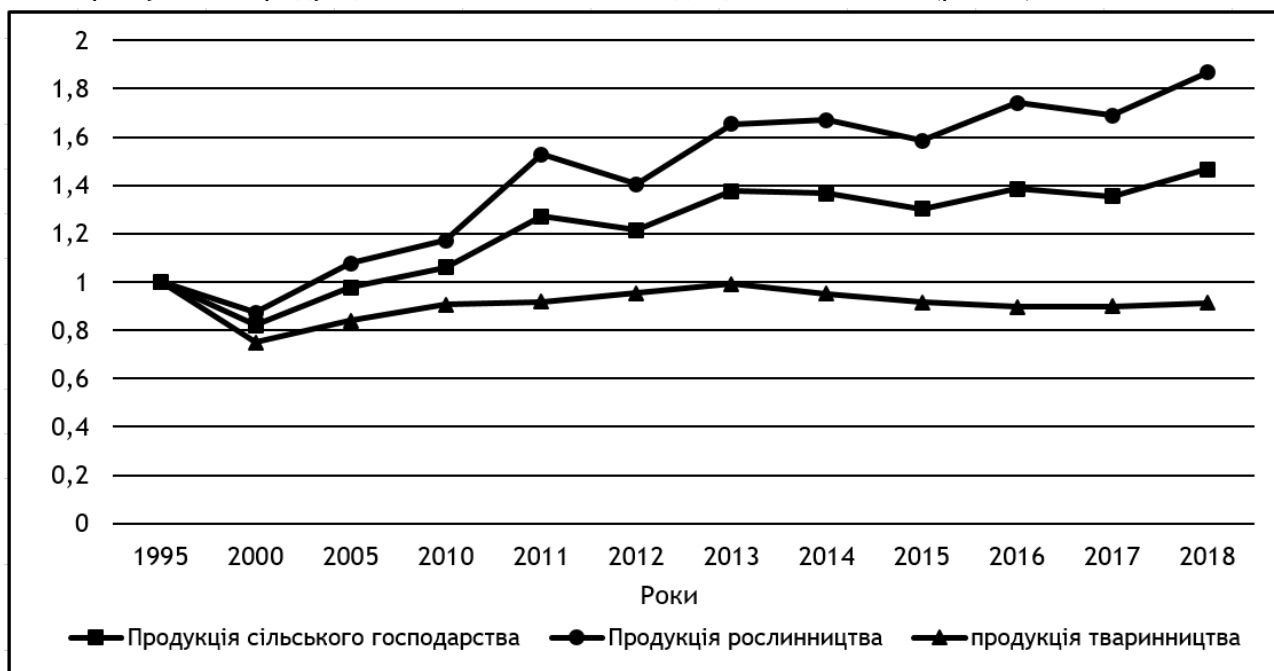
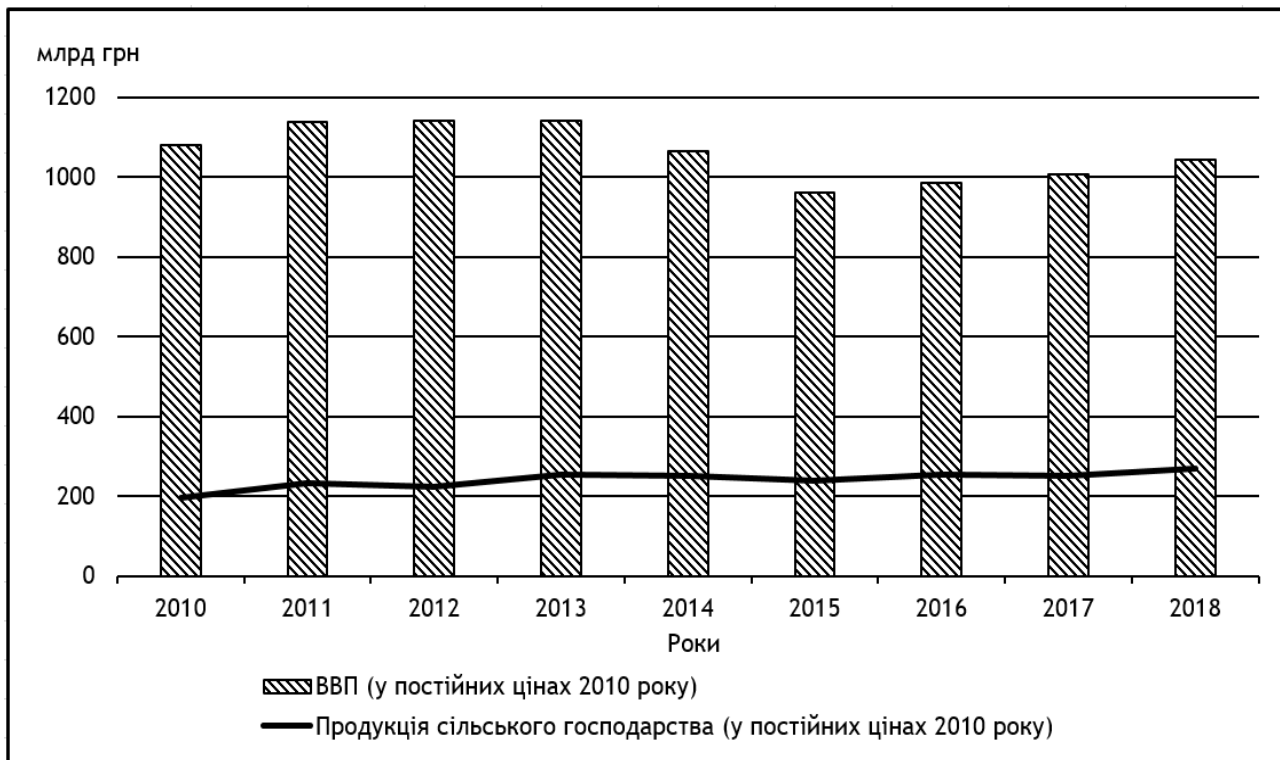

Рис. 4. Виробництво продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 року (1995 р. = 1)

Джерело: Наведено за матеріалами [11].

Постійне нарощування виробництва продукції підприємництвом в сільському господарстві забезпечує стабільні обсяги у фор-

муванні ВВП країни. На сьогодні обсяги продукції сільського господарства становлять майже 1/4 частини ВВП країни (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка ВВП та виробництва продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 р.

Джерело: Наведено за матеріалами [11, 12].

За період 2010-2018 рр. частка виробництва продукції сільського господарства в ВВП України постійно зростала - від 18 % у 2010 р. до майже 25 % у 2018 р. Навіть коли ВВП у 2014-2015 рр. характеризувався спадною динамікою, темпи росту виробництва продукції сільського господарства на знижувалися. Звідси можна стверджувати, що існує ряд показників, які формує підприємництво в сільському господарстві своєю діяльністю, що суттєво впливають на економіку країни в цілому.

Серед основних показників можна виділити такі:

1. Приріст кількості фермерських господарств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність;
2. Приріст кількості підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність;
3. Приріст кількості фізичних осіб-підприємців, які здійснювали сільськогосподарську діяльність;
4. Приріст обсягів виробництва продукції сільського господарства в грошовому виразі;
5. Приріст обсягів виробництва продукції сільського господарства в натуральному виразі;

6. Приріст площі сільськогосподарських угідь;

7. Приріст кількості (працюючих) зайнятих у сільському господарстві;

8. Приріст вартості основних засобів, залучених у виробництво сільськогосподарської продукції;

9. Приріст кількості працюючих в інших галузях економіки;

10. Приріст валового внутрішнього продукту.

При проведенні кореляційно-регресійного аналізу наведених показників між собою простежується ряд щільних залежностей (табл. 3).

За наведеними розрахунками, спостерігається чітка залежність показників приросту ВВП від показників приросту кількості фізичних осіб-підприємців, які здійснювали сільськогосподарську діяльність, приросту обсягів виробництва продукції сільського господарства в грошовому та натуральному виразах, приросту кількості (працюючих) зайнятих у сільському господарстві та в інших галузях економіки.

3. Кореляційна матриця залежності приросту показників діяльності підприємництва в сільському господарстві та економіці країни

Ч.ч.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2	0,2210								
3	0,6677	0,2663							
4	0,2361	0,4617	0,3059						
5	0,0875	0,8479	0,2739	0,9822					
6	0,1519	0,6559	0,3253	0,4172	0,5355				
7	0,4892	0,4569	0,8889	0,6653	0,6994	0,3407			
8	0,7770	0,6095	0,4219	0,3920	0,5505	0,0479	0,0760		
9	0,5189	0,4269	0,8408	0,6880	0,6318	0,1721	0,9677	0,0138	
10	0,4594	0,3787	0,7288	0,6112	0,6048	0,0029	0,8314	0,0260	0,9387

Джерело: Розраховано автором (перелік показників сформовано відповідно до попереднього списку).

Також відзначається суттєва залежність між показниками кількості зайнятих у сільському господарстві та інших областях економіки. За проведеними розрахунками, на 97 % кількість зайнятих в інших галузях економіки залежить від зайнятих у сільському господарстві. За іншими розрахунками, 10 га сільськогосподарських угідь забезпечують зайнятість трьом працюючим в інших областях економіки, а кожні вирощені 10 т сільськогосподарської продукції забезпечують зайнятістю двох працівників в інших областях економіки. Проте крім показників, що формує підприємництво - внутрішніх, наявний ряд зовнішніх показників, що від підприємництва не залежать та навпаки, виявляють вагомий вплив на нього. Сюди можна віднести економічну кризу, що розвинулася внаслідок епідемії коронавірусу. Руйнування глобальних ланцюжків постачань та реалізації продукції у зв'язку із введенням карантину призвело до скорочення виробництва в першому кварталі 2020 р. [3].

Крім цього, криза призвела до збільшення кількості безробітних в містах. Така ситуація змусить частину населення міст переселитися в сільську місцевість, що, за нашими переконаннями, збільшить обсяги людського капіталу на селі. У свою чергу це

вплине на темпи зменшення кількості населення сільської місцевості, скорочення якого спостерігалось протягом останніх десятиліть.

Висновки. Наведені результати свідчать, що на сьогодні в сільському господарстві України створено потужні підприємницькі формування різних форм власності. Виробництво сільськогосподарської продукції цими підприємницькими структурами забезпечує різноплановість розвитку економіки країни з урахуванням можливостей розвитку державної, колективної та приватної власності. Водночас перед підприємництвом у сільському господарстві на сьогодні постали ряд проблем, що спричиняють зменшення постачання сировини, засобів захисту рослин, запасних частин та інших засобів виробництва, скорочення оборотних активів і збільшення кількості людського капіталу. Така ситуація спонукає до переорієнтації сільськогосподарського виробництва. Однією з перспективних моделей подальшого розвитку підприємництва в сільському господарстві може бути створення нових невеликих господарюючих суб'єктів та переорієнтація уже функціонуючих на виробництво екологічно чистої продукції з реалізацією останньої на внутрішньому ринку.

Список бібліографічних посилань

1. Варналій З. С., Сизоненко В. О. Основи підприємницької діяльності. Київ : Знання України, 2004. 240 с.
2. Господарський кодекс України : Кодекс від 16.01. 2003 р. № 436-IV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Економіка України впала вперше за 4 роки. URL : <https://thepage.ua/ua/news/realnij-vvp-ukrayini-vpav-vpershe-z-2015-roku>.
4. Земельний кодекс України : Кодекс від 25.10. 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4.
5. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2010-2018 роках. Показники суб'єктів господарювання. Державна статистика. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_ek_2010_2018_u.xlsx.

References

1. Varnalii, Z.S., Syzonenko, V.O. (2004). *Osnovy pidpriemnytskoi diialnosti* [Fundamentals of entrepreneurship activity]. Kyi : Znannia Ukrainy [In Ukrainian].
2. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. # 436-IV* [The Commercial Code of Ukraine from 16.01.2003 No. 436-IV]. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [In Ukrainian].
3. *Ekonomika Ukrainy vpala vpershe za 4 roky* [The economy of Ukraine has fallen for the first time in 4 years]. Retrieved from: <https://thepage.ua/ua/news/realnij-vvp-ukrayini-vpav-vpershe-z-2015-roku> [In Ukrainian].
4. *Zemelnyi Kodeks Ukrainy: vid 25.10. 2001 r. # 2768-III* [Land Codex of Ukraine: from 25.10.2001 No. 2768-III]. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, pp. 3-4* [In Ukrainian].

6. Класифікація організаційно-правових форм господарювання. ДК 002:2004. Державний класифікатор України, затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 року № 97.

7. Лупенко Ю. О. Науково-методологічне забезпечення розвитку економіки сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 10. С. 6-14.

8. Лупенко Ю. О. Стан та перспективи сталого розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 5-10.

9. Малік М. Й., Мамчур В. А., Шпикуняк О. Г. Інституціональне середовище та формування соціальної відповідальності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 12. С. 5-13.

10. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 року. Відомості Верховної Ради України, (45), 363.

11. Сільське господарство України : Статистичний збірник за 2013 р. Державна служба статистики України. Київ, 2014. 400 с.

12. Сільське господарство України : Статистичний збірник за 2018 р. Державна служба статистики України. Київ, 2019. 235 с.

13. Шпикуняк О. Г., Малік М. Й. Інституціональний аналіз розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки: методичний аспект. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 73-82.

14. Ahmed T., Chandran V. G. R., Klobas J. E., Liñán, F. & Kokkalis P. Entrepreneurship education programmes: How learning, inspiration and resources affect intentions for new venture creation in a developing economy. *The International Journal of Management Education*, 2020. Vol. 18(1). P. 100327.

15. Alaref J., Brodmann S. & Premand P. The medium-term impact of entrepreneurship education on labor market outcomes: Experimental evidence from university graduates in Tunisia. *Labour Economics*, 2020. 62, 101787.

16. Chowdhury F., Audretsch D. B., Belitski M. Institutions and entrepreneurship quality. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2019. Vol. 43(1). P. 51-81.

17. Fuentelsaz L., González C., Maicas J. P. Formal institutions and opportunity entrepreneurship. The contingent role of informal institutions. *BRQ Business Research Quarterly*, 2019. Vol. 22(1). P. 5-24.

18. He C., Lu J., Qian H. Entrepreneurship in China. *Small Business Economics*. 2019. Vol. 52(3). P. 563-572.

19. Lee S. M., Chang D., Lim S. B. Impact of entrepreneurship education: A comparative study of the US and Korea. *The international entrepreneurship and management journal*. 2005. № 1(1). P. 27-43.

20. Rawhouser H., Cummings M., Newbert S. L. Social impact measurement: Current approaches and future directions for social entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2019. № 43(1). P. 82-115.

21. Urbano D., Aparicio S., Audretsch D. Twenty-five years of research on institutions, entrepreneurship, and economic growth: what has been learned? *Small Business Economics*. 2019. Vol. 53(1). P. 21-49.

5. Kilkist sub'iektiv hospodariuvannia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2010-2018 rokakh. Pokaznyky sub'iektiv hospodariuvannia [Number of business entities by type of economic activity in 2010-2018. Indicators of business entities]. Derzhavna statystyka. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/ps_sg_u/ksg_ek_2010_2018_u.xlsx [In Ukrainian].

6. Klyasifikatsiia orhanizatsiino-pravovykh form hospodariuvannia. ДК 002:2004 [Classification of organizational and legal forms of management. ДК 002: 2004]. Derzhavnyi klasyfikator Ukrainy, zatverdzeni nakazom Derzhavnoho komitetu Ukrainy z pytan tekhnichnoho rehuliuвання ta spozhyvchoi polityky vid 28 travnia 2004 roku # 97 [In Ukrainian].

7. Lupenko, Yu.O. (2018). Naukovo-metodolohichne zabezpechennia rozvytku ekonomiky silskoho hospodarstva [Scientific and methodological support for the development of the agricultural economy of Ukraine]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 6-14 [In Ukrainian].

8. Lupenko, Yu.O. (2017). Stan ta perspektyvy staloho rozvytku silskyykh terytorii [State and prospects of sustainable rural development]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 5-10 [In Ukrainian].

9. Malik, M.Y., Mamchur, V.A., Shpykuliak, O.H. (2017). Instytutsionalne seredovyshecha ta formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti ahrarnyykh pidpriemstv [Institutional environment and formation of social responsibility of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 5-13 [In Ukrainian].

10. Pro fermerske hospodarstvo: Zakon Ukrainy vid 19 chervnia 2003 roku [On Farming: The Law of Ukraine]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (45), 363 [In Ukrainian].

11. Silske hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk za 2013 r. [Agriculture of Ukraine. 2013 statistical collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [In Ukrainian].

12. Silske hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk za 2018 r. [Agriculture of Ukraine. 2018 statistical collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [In Ukrainian].

13. Shpykuliak, O.H., Malik, M.Y. (2019). Instytutsionalnyi analiz rozvytku pidpriemnytstva v ahrarnomu sektori ekonomiky: metodychnyi aspekt [Institutional analysis of entrepreneurship development in agricultural sector of economy: methodical aspect]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 73-82 [In Ukrainian].

14. Ahmed, T., Chandran, V.G.R., Klobas, J.E., Liñán, F. & Kokkalis, P. (2020). Entrepreneurship education programmes: How learning, inspiration and resources affect intentions for new venture creation in a developing economy. *The International Journal of Management Education*, 18(1), 100327 [in English].

15. Alaref, J., Brodmann, S. & Premand, P. (2020). The medium-term impact of entrepreneurship education on labor market outcomes: Experimental evidence from university graduates in Tunisia. *Labour Economics*, 62, 101787 [in English].

16. Chowdhury, F., Audretsch, D.B. & Belitski, M. (2019). Institutions and entrepreneurship quality. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 43(1), pp. 51-81 [in English].

17. Fuentelsaz, L., González, C. & Maicas, J.P. (2019). Formal institutions and opportunity entrepreneurship. The contingent role of informal institutions. *BRQ Business Research Quarterly*, 22(1), pp. 5-24 [in English].

18. He, C., Lu, J. & Qian, H. (2019). Entrepreneurship in China. *Small Business Economics*, 52(3), pp. 563-572 [in English].

19. Lee, S.M., Chang, D. & Lim, S.B. (2005). Impact of entrepreneurship education: A comparative study of the US and Korea. *The international entrepreneurship and management journal*, 1(1), pp. 27-43 [in English].

20. Rawhouser, H., Cummings, M. & Newbert, S.L. (2019). Social impact measurement: Current approaches and future directions for social entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 43(1), pp. 82-115 [in English].

21. Urbano, D., Aparicio, S. & Audretsch, D. (2019). Twenty-five years of research on institutions, entrepreneurship, and economic growth: what has been learned? *Small Business Economics*, 53(1), pp. 21-49 [in English].

Ivanchenko V.O. Organizational and economic features of functioning of entrepreneurship in agriculture

The purpose of the article is to reveal the main organizational and economic features of the functioning of entrepreneurship in agriculture in modern conditions.

Research methods. Dialectical methods of scientific cognition have been used in the process of research into indicators of agricultural entrepreneurship formation, first of all, analysis and synthesis. In addition, for the characterization of economic agents in agriculture, empirical methods of cognition, such as description, measurement and comparison have been used. To analyze the impact on business performance indicators economics modeling and correlation and regression methods have been applied.

Research results. In the process of studying the formation of entrepreneurship in agriculture, it was established that powerful entrepreneurial formations of various forms of ownership have been created in this sector of the Ukrainian economy. The agricultural production by such entrepreneurial structures ensures the diverse development of the country's economy, taking into account the possibilities for the development of state, collective and private property. At the same time, a number of problems have arisen for entrepreneurship in agriculture today, which cause a decrease in the raw materials supply, plant protection products, spare parts and other means of production, a reduction in current assets and an increase in the amount of human capital. This situation prompts a reorientation of agricultural production. One of the promising models for the further development of entrepreneurship in agriculture may be the creation of new small business entities and the reorientation of those already operating in the production of environmentally friendly products with the sale of the latter on the domestic market.

Scientific novelty. The main organizational and economic features of the entrepreneurship functioning in agriculture are disclosed and a methodological approach to the analysis of the dependence of the country's economic indicators on the entrepreneurship performance is proposed. Moreover, this dependence was established only based on the indicators analysis to one of the economic sectors. The models of the GDP dependencies on the level of socio-economic development of entrepreneurship in the agricultural sector are highlighted.

Practical significance. It is advisable to use the methodological approach as a basis for analyzing the dynamics of business indicators in agriculture, in accordance with the statistical reporting of enterprises and macroeconomic indicators of the country's economy. Tabl.: 3. Figs.: 5. Refs.: 21.

Keywords: agriculture entrepreneurship; farms; agricultural enterprises; individual entrepreneurs; entrepreneurship formation; entrepreneurship development.

Ivanchenko Vitalii Oleksandrovykh - candidate of economic sciences, associate professor (docent), competitor for doctor's degree of the department of entrepreneurship, cooperation, and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv)

E-mail: Ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Иванченко В.А. Организационно-экономические особенности функционирования предпринимательства в сельском хозяйстве

Цель статьи - раскрыть основные организационно-экономические особенности функционирования предпринимательства в сельском хозяйстве в современных условиях.

Методика исследования. Используются диалектические методы научного познания формирования предпринимательства в сельском хозяйстве, прежде всего анализ и синтез. Также для характеристики деятельности хозяйствующих субъектов в сельском хозяйстве применены эмпирические методы познания, такие как описание, измерение и сравнение. Для анализа влияния показателей деятельности предпринимательства на экономику использованы моделирование и корреляционно-регрессионный методы.

Результаты исследования. В процессе изучения вопросов формирования предпринимательства в сельском хозяйстве установлено, что на сегодня в этом секторе экономики Украины созданы мощные предпринимательские формирования различных форм собственности. Производство сельскохозяйственной продукции такими предпринимательскими структурами обеспечивает разноплановость развития экономики страны с учётом возможностей развития государственной, коллективной и частной собственности. Вместе с тем перед предпринимательством в сельском хозяйстве возник ряд проблем, что вызывают уменьшение поставок сырья, средств защиты растений, запасных частей и других средств производства, сокращение оборотных активов и увеличение количества человеческого капитала. Такая ситуация побуждает к переориентации сельскохозяйственного производства. Одной из перспективных моделей дальнейшего развития предпринимательства в сельском хозяйстве может быть создание новых небольших хозяйствующих субъектов и переориентация уже функционирующих на производство экологически чистой продукции с реализацией последней на внутреннем рынке.

Элементы научной новизны. Раскрыты основные организационно-экономические особенности функционирования предпринимательства в сельском хозяйстве и предложен методический подход к анализу зависимости показателей экономики страны от показателей деятельности предпринимательства. При этом такая зависимость установлена только по материалам анализа показателей одного из секторов экономики. Освещены модели зависимостей ВВП от уровня социально-экономического развития предпринимательства аграрного сектора экономики.

Практическая значимость. Методический подход целесообразно применять как базу анализа динамики показателей хозяйствования предпринимательства в сельском хозяйстве, в соответствии со статистической отчетностью предприятий и предпринимателей и макропоказателей экономики страны. Табл.: 3. Илл.: 5. Библиогр.: 21.

Ключевые слова: предпринимательство сельского хозяйства; фермерские хозяйства; сельскохозяйственные предприятия; физические лица-предприниматели; формирование предпринимательства; развитие предпринимательства.

Иванченко Виталий Александрович - кандидат экономических наук, доцент, докторант отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)

E-mail: Ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Стаття надійшла до редакції 20.04.2020 р.

Фахове рецензування: 26.04.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Иванченко В. О. Організаційно-економічні особливості функціонування підприємництва в сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 56 – 65. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005056>

Ivanchenko, V. O. (2020). Orhanizatsiino-ekonomichni osoblyvosti funktsionuvannya pidpriemnytstva v sil'skomu hospodarstvi [Organizational and economic features of functioning of entrepreneurship in agriculture]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 56 – 65 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202005056>

* * *